

UCHWAŁA Nr 185/XXXIX/2021

RADY GMINY IŁÓW

z dnia 11 maja 2021r.

w sprawie: uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2021- 2026.

Na podstawie art. 40 ust 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2020r. poz.713 z późn. zm.) oraz art. 6 ust 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020r. poz. 218) Rada Gminy Iłów uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla Gminy Iłów na lata 2021-2026 stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Iłów oraz Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Iłowie.

§ 3. Traci moc uchwała Nr 177/XXXVIII/2021 Rady Gminy Iłów z dnia 30 marca 2021r.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Sławomir Tomaszewski

UZASADNIENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2020r. poz.821 ze zm.) do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy.

W związku z upływem terminu obowiązywania uchwalonego w 2014 roku Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie niezbędne jest podjęcie przedmiotowej uchwały.

Przewodniczący Rady Gminy
Sławomir Tomaszewski

[Signature]

Rady Gminy Iłów z dnia 11 maja 2021r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY DLA GMINY IŁÓW
NA LATA 2021 – 2026**

I. WSTĘP

Rodzina jest naturalnym środowiskiem prawidłowego wzrostu i rozwoju fizycznego oraz intelektualnego człowieka. Stanowi źródło zaspokojenia wszystkich jego potrzeb, w tym przede wszystkim potrzeby miłości, bezpieczeństwa i akceptacji. Wyraża troskę o dobrostan fizyczny i psychiczny jej członków, uczy zasad współżycia społecznego i właściwego postępowania, dbania o więzi i relacje międzyludzkie, eksploracji świata. Stanowi o istnieniu człowieka na ziemi. Rodzina jest także źródłem kształtowania się osobowości człowieka, nabywania przez niego różnych umiejętności, bogactwa doświadczeń, rozwoju aspiracji i zainteresowań. Ponadto, stanowi ona drogę ku osiągnięciu autonomii czy samorealizacji. Uczy odpowiedzialności, pełnienia różnych obowiązków i ról społecznych oraz samodzielnego podejmowania szeregu decyzji w odważnym wkraczaniu w dorosłość. Nie zawsze jednak rodzina jest silną i zjednoczoną komórką społeczeństwa, nieustannie zmagając się z zagrożeniami płynącymi z oddziaływań świata zewnętrznego (postęp, technika, ekonomia, nauka, itp.). Rozwój cywilizacji, pogoń za dobrami materialnymi, presja czasu, mogą zaburzać harmonię ogniska domowego, powodując niepokój o jutro i stając się kolebką różnego rodzaju patologii, w tym także powstawania zjawiska przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie jest źródłem negatywnych emocji, rodzi wstyd, poczucie winy, bezsilność czy upokorzenie. Obrazy bogate w przemoc i zachowania agresywne możemy zobaczyć w naszym środowisku, często są tematem przekazu telewizyjnego i internetowego. Zmuszają do pogłębionej refleksji i zastanowienia się nad działaniami, które należałoby podjąć w celu prewencji i popularyzacji działań zapobiegawczych występowaniu przemocy w podstawowej komórce polskiego społeczeństwa, jaką jest rodzina. Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki społecznej jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, groźących patologiami, w tym przemocą domową. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2020r., poz. 218 ze zm.) nakłada na gminy obowiązek tworzenia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Jednym z zadań jest też opracowanie i realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy. Niniejszy Program jest kontynuacją programu wspierania rodziny realizowanego w Gminie Iłów.

II. PRZEMOC W RODZINIE

CHARAKTERYSTYKA PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie, to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (tj. małżonka, dzieci, rodziców, rodzeństwa, powinowatych, przysposobionych oraz ich małżonków, a także innych osób wspólnie zamieszkujących i gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się:

- intencjonalnością, która określa działania sprawcy, jako zamierzone. Stosując przemoc sprawca pragnie przejąć kontrolę nad ofiarą. Jest on przekonany, iż wyłącznie on wie, jakie działania są dla ofiary najlepsze, stąd podejmuje w ważnych sprawach decyzje za swoją ofiarę, uznając ją za całkowicie niezdolną do stanowienia o sobie samej,
- asymetrią/brakiem równowagi sił, która wynika z obecności w rodzinie wyraźnych różnic zarówno w aspekcie materialnym, ekonomicznym, fizycznym jak i psychicznym, społecznym czy kulturowym. Pojawiające się dysproporcje zwiększają przewagę sprawcy nad ofiarą, czyniąc ją coraz bardziej bezradną i bezsilną,
- naruszeniem godności i praw poprzez poniżające traktowanie ofiary. Sprawca wzbudza w ofierze poczucie bezwartościowości, pozbawia prawa do szacunku, ochrony zdrowia i godnego życia,
- powodowaniem cierpienia i szkód, tj. cierpieniem fizycznym i psychicznym ofiary na skutek systematycznej przemocy ze strony partnera. Traumatyczne przeżycia wpływają na funkcjonowanie i zdrowie psychiczne. Osoby takie często żyją w przekonaniu, iż zasługują na takie wynaturzone i nieludzkie traktowanie. Popadają w niemoc i w ten sposób starają się usprawiedliwić własną bezsilność, wycofanie z działań skierowanych na otrzymanie pomocy, czy brak wsparcia z zewnątrz. Godzą się na przemoc, a winą za nią obarczają siebie.

Rodzaje przemocy:

- **przemoc fizyczna** jej celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia, wyraża się m.in., jako: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, kopanie, duszenie, bicie ręką, bicie przedmiotami, rzucanie przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.,
- **przemoc seksualna** to działanie zmuszające ofiarę do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowania jej seksualności, wyraża się przez: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieśzcot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytykę seksualności kobiety, itp.,
- **przemoc psychiczna** to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu, wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu, pożywienia, stosowanie grózb, itp.,
- **przemoc ekonomiczna** to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy, wyraża się m.in. jako odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny,
- **zaniedbanie** to ciągłe niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

CHARAKTERYSTYKA SPRAWCY I OFIARY PRZEMOCY W RODZINIE

Formy zachowań sprawców przemocy to:

- nadmierna zaborczość,
- trudności w wyrażaniu innych emocji niż gniew, wykazujący się niskimi zdolnościami w komunikacji uczuć i emocji,
- nierealistyczne oczekiwania względem partnera życiowego,
- trudności w panowaniu nad sobą i jednocześnie wyznaczający sztywne granice zachowań innym członkom rodziny,
- nadużywanie alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych tj. narkotyki,
- ujawnienie faktu bycia ofiarami przemocy w dzieciństwie lub dziećmi obserwującymi bicie,
- minimalizacja problemu stosowanej przez siebie przemocy i zaprzeczający jej występowaniu,
- reakcje oscylujące pomiędzy wrogością, agresywnością, okrucieństwem, a uwodzicielstwem, wdziękiem i manipulowaniem,
- są odbierani jako impulsywni, zazdrośni, posiadający niską samoocenę, depresyjni, nadmiernie wymagający, wybuchowi i gwałtowni,
- okazywanie braku porównywalnych zdolności u partnera w zakresie posiadanych umiejętności podejmowania decyzji, zdolności komunikacyjnych i społecznych.

Formy zachowań ofiar przemocy to:

- niskie poczucie własnej wartości,
- brak wiary we własne możliwości, brak kontroli nad swoim życiem.

Ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety oraz dzieci do lat 13. Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni będący często pod wpływem alkoholu. Niektóre badania wskazują, że partnerzy znęcający się nad rodziną to osoby uzależnione od alkoholu.

Stosowanie przemocy prowadzi do niskiej samooceny, poczucia bezsilności i bezradności, ciągłego niepokoju, depresji, chorób związanych ze stresem. Szczególnie dramatyczne konsekwencje przemocy zauważa się u dzieci, bowiem powoduje ona w ich psychice nieodwracalne zmiany, które mogą dać znać o sobie dopiero w życiu dorosłym.

III. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie na lata 2021 - 2026 został opracowany i będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020r., poz.218)
2. Ustawa z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020r., poz.1876)

3. Ustawa z 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019r., poz. 2277)
4. Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020r., poz.1359)
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020r., poz.2050)
6. Kodeks karny (Dz.U. z 2020r., poz. 1444)
7. Gminne Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
8. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

IV.CHARAKTERYSTYKA GMINY IŁÓW

Powierzchnia Gminy Iłów wynosi 129,1 km². Gminę w roku 2019 zamieszkiwało 6088 osób, z czego w wieku od 0-17 lat 1151, w wieku od 18 powyżej 65 lat 2490 kobiet, a 2447 mężczyzn. W roku 2020 na dzień 31 grudnia 2020r. gminę zamieszkiwało 6049 osób w tym od 0-17 lat 1162, w wieku od 18 powyżej 65 lat 2464 kobiet, a 2423 mężczyzn. W skład administracyjny gminy wchodzi 40 sołectw, 56 wsi.

V. ROZMIARY ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W ŚWIETLE DANYCH GMINY IŁÓW

W sposób jednoznaczny bardzo trudno jest określić wielkość zjawiska przemocy w Gminie Iłów z racji występowania takiej przemocy jak przemoc ukryta. Występuje pod różną postacią i w różnych miejscach, dlatego nie da się jej ująć w żadnych statystykach z racji braku dostatecznej wiedzy na temat jej występowania.

Poniższa tabela obrazuje liczbę rodzin, wobec których realizowane były działania ukierunkowane na przeciwdziałanie zjawisku przemocy w latach 2019 - 2020

Liczba sporządzonych Niebieskich Kart w latach 2019- 2020 przez instytucje

Instytucja sporządzająca NK	Rok 2019	Rok 2020
Policja	8	6
GOPS	1	3
Oświata	0	0
Służba Zdrowia	0	0
GKRPA	0	0

Źródło własne: posterunek policji, GOPS Iłów

Liczba zakończonych procedur, „Niebieskie Karty” w Gminie Iłów w latach 2019-2020

Rok	2019	2020
Liczba zakończonych procedur NK	11	8
Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	11	7

Zródło własne: posterunek policji, GOPS Iłów

Z przedstawionych danych wynika, że najwięcej formularzy NK, jako formy przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Iłów jest zakładana przez Policję a na drugim miejscu przez GOPS.

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 1 sierpnia 2010r. powołała do życia nową formę pomocy rodzinom dotkniętym przemocą – **Zespoły Interdyscyplinarne**.

Podstawowym zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest realizacja działań określonych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrona Ofiar Przemocy w Rodzinie, a także integrowanie i koordynowanie działań podmiotów działających na rzecz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VI. ANALIZA SWOT (mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia)

Aby określić właściwe cele oraz zaprojektować skuteczne działania na rzecz osób doświadczających przemocy i sprawców przemocy należy posłużyć się analizą SWOT, czyli przeanalizować obecny potencjał gminy (mocne i słabe strony) oraz wskazać warunki i procesy zewnętrzne, które wpływają i wpływać będą na funkcjonowanie gminy w analizowanym obszarze.

Analiza SWOT dla problemu przemocy w rodzinie

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">- doświadczenie i współpraca instytucji i służb zajmujących się problemem przemocy w rodzinie,- funkcjonowanie i skuteczne działanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w związku z realizacją procedury NK,- funkcjonowanie Gminnej Komisji ds.	<ul style="list-style-type: none">- trudny dostęp do placówek realizujących programy korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc,- ukrywanie przez rodziny występowania aktów przemocy,- niechęć do współpracy w zakresie zmiany stylu życia,- uzależnienie od alkoholu, nikotyny i

Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na terapie, - bezpłatne poradnictwo informacyjne, prawne, psychologiczne.	substancji odurzających, - długi czas oczekiwania na leczenie odwykowe, - trudny dostęp do lekarzy psychiatrów dziecięcych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodziny, - wzrost świadomości społecznej i chęć korzystania z pomocy, - postrzeganie przemocy w rodzinie, jako przestępstwa przez społeczeństwo.	- bierność świadków przemocy, - niewydolność wychowawcza rodzin, - poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc, - niedostateczne wykorzystywanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości już istniejących przepisów prawnych, - wzrost zjawisk społecznie nieakceptowanych, przemoc, alkoholizm, narkomania.

VII. ZADANIA GMINY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE

Do zadań własnych gminy należy:

1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności przez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.
3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
4. Tworzenie Zespołów Interdyscyplinarnych.

Realizując zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iłowie stale współpracuje z Policją, Sądem, kuratorami sądowymi, dyrektorami gminnych placówek oświatowych, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Sochaczewie, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i z innymi instytucjami. Współpraca dotyczy poradnictwa, interwencji i wzajemnego wsparcia oraz uzupełnienia

podejmowanych działań, a także bieżącego monitorowania problemu w środowiskach przez pracowników socjalnych w rejonach opiekuńczych.

Pracownicy GOPS systematycznie uczestniczą w szkoleniach z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt konsultacyjny – informatyczny dla uzależnionych, współuzależnionych ofiar i sprawców przemocy. W punkcie dyżur pełni terapeutka i psycholog.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie mogą skorzystać z pomocy Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”.

VIII. CELE PROGRAMU

Celem głównym jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie na terenie gminy Iłów oraz doskonalenie systemu skutecznej pomocy i wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Doskonalenie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Prowadzenie skutecznych oddziaływań wobec rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.
3. Podwyższanie wiedzy i umiejętności kadry pracującej z rodzinami z problemem przemocy w rodzinie.
4. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

IX. DZIAŁANIA GMINY IŁÓW ZMIERZAJĄCE DO REALIZACJI WYZNACZONYCH CELÓW

CEL	DZIAŁANIE	TERMIN	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY
1. Doskonalenie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	- zwoływanie posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarne go ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - realizowanie procedury NK	Całorocznie	- liczba posiedzeń ZI - liczba podjętych interwencji - liczba sporządzonych NK - liczba rodzin objętych pomocą	- GOPS - Placówki służby zdrowia - Placówki oświatowe - GKRPA - Policja - Sąd
2. Prowadzenie skutecznych oddziaływań	- prowadzenie poradnictwa prawnego,	Całorocznie	-liczba osób w stosunku, do których	- GOPS - Policja

wobec rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie	<p>psychologicznego i pedagogicznego</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie interwencji w środowisku - praca socjalna - udział w programach edukacyjno-terapeutycznych dla ofiar i sprawców przemocy - udzielanie schronienia osobom dotkniętym przemocą - odseparowanie sprawy przemocy od ofiar 		<p>prowadzono działania,</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba zakończonych procedur NK - liczba osób skierowanych do POIK - liczba podjętych interwencji 	<ul style="list-style-type: none"> - PCPR - Placówki oświatowe - Sąd - GKRPA - Placówki służby zdrowia - Punkt konsultacyjno-informatyczny dla uzależnionych, współuzależnionych ofiar i sprawców przemocy - Asystent rodziny
3. Podwyższanie wiedzy i umiejętności osób pracujących z rodzinami, w których występuje problemem przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> - szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie - praca ZI - poradnictwo 	Całorocznie	<ul style="list-style-type: none"> - liczba spotkań ZI służących wymianie doświadczeń między przedstawicielami poszczególnych służb - liczba uczestników biorących udział w szkoleniach 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - Placówki służby zdrowia - Placówki oświatowe - GKRPA - Policja - Sąd
4. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przeciwdziałania	<ul style="list-style-type: none"> - popularyzacja wiedzy nt. zjawiska przemocy w rodzinie wśród uczniów placówek oświatowych i 	Całorocznie	<ul style="list-style-type: none"> - liczba pogadanek, szkoleń i programów profilaktyczno-terapeutycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - Placówki służby zdrowia - Placówki

przemocy	dorosłych mieszkańców gminy		- liczba ofiar i sprawców przemocy, którym udzielono informacji podczas interwencji	oświatowe - GKRPA - Policja - Sąd
----------	-----------------------------	--	---	--

X. PRZEWIDYWANE EFEKTY PROWADZONYCH DZIAŁAŃ

1. Zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie.
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności różnych form pomocy.
3. Wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa w rodzinach.
4. Ograniczenie skali zjawiska przemocy na terenie gminy Iłów.
5. Podniesienie kwalifikacji kadry świadczącej pomoc rodzinom z problemem przemocy w rodzinie w celu zapewnienia lepszej, jakości pracy.
6. Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

XI. FINANSOWANIE

Finansowanie realizacji zadań programu będzie dokonywane ze środków własnych gminy. Zakłada się możliwość finansowania programu z dotacji uzyskanych z budżetu państwa oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

XII. KOORDYNOWANIE, REALIZACJA PROGRAMU I MONITORING

Za monitoring i ewolucję programu będzie odpowiadał Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Monitoring umożliwia wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie działań korygujących. Uzyskane informacje pozwolą na planowanie działań, rozwijanie programu w przyszłości.

Przewodniczący Rady Gminy
Stanisław Tomaszewski